

det synes, behandlede Hansfestæderne Landet i den Grad ubarmhertigt og holdt det som deres Handelsplads i saadant Slaveri, at Regjeringen nægtede dem længere at beholde det, hvorfor man i 1602 gik over til et andet System, og det var at bortforpagte Landet til visse Handelscompagnier. Hansfestæderne synes aldrig ret at have kunne forvinde Tabet ved at miste Island, som de havde aldeles under deres Herredømme, og de have ogsaa senere gjort adskillige Forsøg paa at faae det tilbage igjen. Vi see saaledes, at de have været i Underhandling med den gode Konge Christian d. Fjerde; der findes et Brev i den Anledning, dateret Frederiksborg den 9de Febr. 1645, og da det er saa kort, haaber jeg den ærede Formand tillader mig at oplæse det. — Det er skrevet til Rigshofmesteren, og lyder saaledes: „Der hafver nu i disse Dage været en Person hos mig fra nogle Kjøbmænd i Hamborg, som tilbød mig 500,000 Daler, om de maatte bekomme Island til et brugeligt Pant, hvilket jeg ogsaa hafver indganget med visse Conditioner. Hvad nu i de Maader sees, det gifver Lidet. Pengene kunne i denne Tid gjøre Allehaande, om Gud i Himlen vilde unde mig dem.“ Men han fik dem ikke. Han har havt Betænkelse ved at overantvordre Landet til de „milde Hanser“; thi det blev under Handelscompagnerne indtil 1787 og deelees i 14 Handelsperioder. Man har havt utrolige og utallige Contracter med disse forskjellige Selskaber, men de synes imidlertid ikke at have været milde Herkere; Islanderne lede i alle Maader ganske overordentlig under dem. For at nævne et Exempel, udgif der saaledes i 1702 herfra en Anmodning til Amtmanden om nærmere at undersøge, hvorledes det var gaaet til, at Holmfastr Gudmundsen var bleven sagstrøgen, fordi han havde solgt Tiff til et andet Sted end det, hvortil han var berettiget, og

at en Syssemand var bleven assat, fordi han havde kjøbt en Fiskestør. Disse og lignende Tildragelser vise, hvorledes man holdt Island under et virkeligt Slaveri; samtlige Forfattere ere enige om, at det baade i fysisk og moralsk Henseende har været Islanderne til ubodelig Skade, hvilket ogsaa er temmelig rimeligt. Den hele islandske Handel var saaledes overdraget til Compagnier, som gave en aarlig Afgift fra 6000—30,000 Rbd. for at haandtere med Island som de syntes bedst, indtil man i 1787 „frigav“, som man kaldte det, Handelen, det vil sige, man bandt Handelen aldeles til Danmark og forbød samtlige fremmede Fartøier at seile paa Island. Det blev anført dengang, at man ventede et Opsving i Islands Frembringsgælder og en Forbedring i dets Tilstand, og som et Exempel fremhævedes, at, da man i 1753 havde det saakaldte vestindiske Compagnie, saa viste det sig efter 13 Aars Forløb, at Sukkerproductionen der var stegen til det 11dobbelte; men det kunde see, fordi det var et tilgængeligt Land for andre Handlende, hvormod man, som sagt, bandt Island til de danske Kjøbmænd, og forbød alle Andre at handle og seile derpaa. Man havde under bemeldte Compagniers Forpagtning af Island meget besynderlige Tildragelser. Der blev saaledes opbragt 2 franske Sukkerter, fordi de havde sikket for nær ved Landet; de bleve bragte hertil af Compagniet; men den franske Regjering vilde ikke taale det, og vor Regjering maatte betale Compagniet 13,000 Rbd. for disse 2 Fartøier; Compagniet indgif derefter til det Kgl. Rentekammer med en Forespørgsel om, hvor Havgrændsen var, men Rentekammeret dristede sig ikke til at besvare det, men henviste det til det Kgl. danske Cancellie; det er mig ikke bekjendt, hvorvidt det Kgl. danske Cancellie har formaaet at udfinde, hvor Havgrændsen er.